

राज्यातील ग्रामपंचायतीतील सदस्य/थेट सरपंच यांच्या निधन, राजीनामा, अनर्हता किंवा इतर अन्य कारणांमुळे रिक्त जागांच्या पोटनिवडणुकांसाठी पारंपारिक पध्दतीने राबविण्यात यावयाचा मतदार यादीचा कार्यक्रम

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

निवडणूक प्राथम्य
ई-मेलद्वारे

क्रमांक: रानिआ/ग्रापंनि-२०२५/प्र.क्र.०२/का-८
नवीन प्रशासकीय भवन, मंत्रालयासमोर,
मादाम कामा रोड, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मुंबई- ४०० ०३२.
दिनांक:- २९/०९/२०२६
दूरध्वनी क्रमांक - ०२२-२२८४६७२०/२२८८६९५०
ई-मेल - sec.mh@gov.in

प्रति

जिल्हाधिकारी (सर्व),

(मुंबई शहर व मुंबई उपनगर जिल्हे वगळून)

विषय :- राज्यातील ग्रामपंचायतीतील सदस्य/थेट सरपंच यांच्या निधन, राजीनामा, अनर्हता किंवा इतर अन्य कारणांमुळे रिक्त जागांच्या पोटनिवडणुकांसाठी पारंपारिक पध्दतीने राबविण्यात यावयाचा मतदार यादीचा कार्यक्रम

संदर्भ -१. राज्य निवडणूक आयोगाची क्र. रानिआ/जिपपंस-२०२५/प्र.क्र.२०/का.०७, दि. २९ ऑगस्ट, २०२५ ची मतदार यादी ग्राह्य धरण्याच्या अधिसूचना
२. रिट याचिका क्र.६४९/२०२६ मध्ये मा.मुंबई उच्च न्यायालयाच्या नागपूर खंडपीठाने दिनांक २३/०९/२०२६ रोजी दिलेले आदेश.

महोदय,

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ के व २४३ झेडए अन्वये राज्यातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांचे पर्यवेक्षण, संचालन व नियंत्रण याची सर्व जबाबदारी राज्य निवडणूक आयोगाची आहे.

राज्यातील ग्रामपंचायतीतील सदस्य/थेट सरपंच यांच्या निधन, राजीनामा, अनर्हता किंवा इतर अन्य कारणांमुळे रिक्त जागांच्या पोटनिवडणुकांसाठी पारंपारिक पध्दतीने राबविण्यात यावयाचा मतदार यादीचा कार्यक्रम राबविणे क्रमप्राप्त आहे.

तरी दिनांक ३९/०९/२०२६ पर्यंत उक्त कारणांमुळे रिक्त होणाऱ्या थेट सरपंच/सदस्यांच्या जागांचा समावेश सदर मतदार यादी कार्यक्रमात करण्यात यावा.

प्रारूप मतदार यादी प्रसिध्द केल्यानंतर रिक्त जागांचा प्रवर्गनिहाय अहवाल खालील नमुन्यात राज्य निवडणूक आयोगाकडे न चुकता पाठविण्यात यावा. थेट सरपंचाच्या रिक्तजागेबाबत शोरा रकानामध्ये नमूद करावे.

अ.क्र.	जिल्हा	तालुका	ग्रामपंचायतीचे नाव	प्रभाग क्रमांक	जागेचा तपशिल (प्रवर्ग)	शोरा

२

या निवडणुकांसाठी राज्य निवडणूक आयोगाच्या क्र.रानिआ/जिपपंस-२०२५/प्र.क्र.२०/का.०७, दिनांक २१/०८/२०२५ च्या आदेशान्वये दिनांक ०१ जुलै २०२५ हा मतदार यादी ग्राह्य धरण्याचा दिनांक म्हणून अधिसूचित करण्यात आला आहे.

भारतीय संविधानाच्या अनुच्छेद २४३ झेडए व महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ च्या कलम १० अ(४) अन्वये तसेच राज्य निवडणूक आयोगास याबाबतीत समर्थ करणाऱ्या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून पोटनिवडणुकांसाठी पारंपारिक पध्दतीने आदेशातील मुद्दा क्र.४ नुसार प्रभागनिहाय मतदार यादी तयार करण्यासाठी खालीलप्रमाणे आदेश देण्यात येत आहे :-

आदेश

१. मतदार यादी कार्यक्रमाची व्याप्ती -
राज्यातील ग्रामपंचायतीतील सदस्य/ थेट सरपंचाच्या निधन, राजीनामा, अनर्हता किंवा इतर अन्य कारणांमुळे दिनांक ३१/०१/२०२६ पर्यंत रिक्त होणाऱ्या जागांच्या पोटनिवडणूकांकरिता दिनांक ०१ जुलै, २०२५ रोजी अस्तित्वात असलेली महाराष्ट्र विधानसभेची मतदार यादी वापरण्यात यावी. या निवडणूकांसाठी पारंपारिक पध्दतीने मतदार याद्या तयार करण्यात याव्यात.
२. महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियमाच्या कलम ११ (३) मधील तरतुदीनुसार ज्या ग्रामपंचायतीची मुदत समाप्त होण्यास ६ महिन्यांचा कालावधी शिल्लक आहे व या कालावधीत पद रिक्त झाले आहे, अशा रिक्त पदांचा समावेश करण्यात येऊ नये.
३. सन २०२२ चा महाराष्ट्र अधिनियम क्र.४२, दिनांक २६ ऑगस्ट २०२२ च्या कलम ७ मध्ये थेट सरपंचाच्या रिक्त जागा सहा महिन्यांच्या (रिक्त झाल्यापासून) आत थेट निवडणूकीद्वारे भरण्यात येईल, असे नमूद केले आहे. त्यामुळे संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी थेट सरपंचाच्या रिक्त झालेल्या पदांचा आढावा घ्यावा.
४. मतदार यादीचे प्रभागनिहाय विभाजन करण्याचा कार्यक्रम खालीलप्रमाणे राहिल.

मतदार यादी ग्राह्य धरण्याचा दिनांक	मंगळवार	दिनांक ०१ जुलै, २०२५
१) प्रभाग निहाय प्रारूप मतदार यादी प्रसिध्द करण्याचा दिनांक	सोमवार	दिनांक १६/०२/२०२६
२) हरकती व सूचना दाखल करण्याचा कालावधी	सोमवार	दिनांक १६/०२/२०२६ ते
	शुक्रवार	दिनांक २०/०२/२०२६ पर्यंत
३) प्रभागनिहाय अंतिम मतदार यादी प्रसिध्द करणे	मंगळवार	दिनांक २४/०२/२०२६

२

दिनांक १६/०२/२०२६ रोजी प्रारूप मतदार यादी प्रसिध्द केल्यानंतर पोटनिवडणूका असलेल्या ग्रामपंचायतींचा उक्त तक्त्यात नमूद केल्याप्रमाणे आयोगाकडे अहवाल पाठविण्यात यावा.

५. प्रभागनिहाय प्रारूप मतदार यादी तयार करणे -

प्रभागनिहाय मतदार यादी तयार करताना पुढीलप्रमाणे कार्यवाही करण्यात यावी :-

- अ) राज्य निवडणूक आयोगाने क्र. रानिआ/ग्रापंनि-२०२३/प्र.क्र.०३/का.०८, दिनांक १६/०७/२०२५ व दिनांक २९/१०/२०२५ अन्वये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीकरीता मतदार यादी तयार करण्याच्या अनुषंगाने एकत्रित आदेश निर्गमित केले आहेत. त्यानुसार मतदार यादी विभाजनाची कार्यवाही करावी.
- आ) विधानसभा मतदार यादीत संबंधित ग्रामपंचायतींचा समाविष्ट असलेल्या एकूण मतदारांची संख्या अधिक त्या ग्रामपंचायतींसाठी तयार करण्यात आलेल्या प्रभागनिहाय प्रारूप मतदार यादीतील मतदारांची एकूण संख्या समान आहे (म्हणजेच संबंधित ग्रामपंचायतींतील विधानसभेच्या मतदार यादीत समाविष्ट असलेले सर्व मतदार त्या ग्रामपंचायतींच्या सर्व प्रभागांसाठीच्या प्रारूप मतदार यादीत समाविष्ट करण्यात आले आहेत तसेच, संबंधित ग्रामपंचायतींच्या हद्दीबाहेरील मतदार त्यामध्ये समाविष्ट झाले नाहीत) याची खात्री करावी.
- इ) विधानसभेसाठी तयार करण्यात आलेल्या मतदार यादीमध्ये बदल करण्याचे जसे की, नवीन नावांचा समावेश करणे, नाव वगळणे, नावातील दुरुस्ती व पत्त्यांमधील दुरुस्ती करणे इत्यादींबाबतची कार्यवाही राज्य निवडणूक आयोगाकडून केली जात नाही, याची कृपया नोंद घ्यावी. (आयोगाचे क्र.रानिआ-२०१५/प्र.क्र.३/प्रकल्प कक्ष, दि.१७/०४/२०१५ चे आदेश)

६. प्रारूप प्रभागनिहाय मतदार यादी प्रसिध्द करणे.

प्रारूप प्रभागनिहाय मतदार यादीवर मतदार/नागरीकांकडून हरकती व सूचना मागविण्यासाठी प्रारूप मतदार यादीला दिनांक १६/०२/२०२६ रोजी व्यापक प्रसिध्दी देण्यात यावी .

७. प्राप्त झालेल्या हरकती व सूचना विचारात घेऊन प्रभागनिहाय मतदार यादी अंतिम करणे.

७.१ दिनांक १६/०२/२०२६ ते दिनांक २०/०२/२०२६ पर्यंत प्राप्त झालेल्या हरकती व सूचनांवर नियमाप्रमाणे विचार करून प्रभागनिहाय मतदार यादी अंतिम करण्यात यावी. प्राप्त होणाऱ्या हरकती व सूचनांवर फक्त पुढीलप्रमाणे सुधारणा/दुरुस्ती करता येईल:-

- (i) लेखनिकांच्या काही चुका
- (ii) दुसऱ्या प्रभागातील चुकून अंतर्भूत झालेले मतदार

- (iii) संबंधित प्रभागातील विधानसभा मतदार यादीत मतदारांची नावे असूनही ग्रामपंचायतीच्या संबंधित प्रभागाच्या मतदार यादीमध्ये नावे वगळण्यात आली असल्यास, अशा मतदारांची नावे ग्रामपंचायतीच्या प्रभागनिहाय मतदार यादीत समाविष्ट करणे.

७.२ सदर मतदार यादी कार्यक्रमानुसार विहित मुदतीत प्राप्त होणाऱ्या सर्व हरकती व सूचनांवर वरीलप्रमाणे विचार करून त्यानुसार आवश्यक त्याच सुधारणा मतदार यादीत कराव्यात, जेणेकरून पुढील काळात याबाबत न्यायालयीन प्रकरणे उद्भवणार नाहीत.

८. प्रभागनिहाय अंतिम मतदार यादी प्रसिध्द करणे:

अंतिम मतदार याद्या अधिनियमातील तरतुदीनुसार अधिप्रमाणित करून त्याबाबतची सूचना दिनांक २४/०२/२०२६ रोजी मुद्दा क्र.९ मध्ये नमूद केलेल्या पध्दतीने प्रसिध्द करण्यात यावी.

९. प्रारूप व अंतिम प्रभागनिहाय मतदार यादीस खालीलप्रमाणे व्यापक प्रसिध्दी द्यावी जसे-

- अ) ग्रामपंचायत, तलाठी सजा, मंडळ अधिकारी, पंचायत समिती व तहसिल कार्यालयातील सूचना फलकावर
- ब) स्थानिक वृत्तपत्रे
- क) स्थानिक केबल टि. व्ही.

१०. वरील सूचनांप्रमाणे आयोगाने अधिसूचित केलेल्या दिनांकास अस्तित्वात असलेल्या विधानसभेच्या मतदार यादीचे ग्रामपंचायत निवडणुकांसंदर्भात विभाजन विहित मुदतीत व बिनचूक करण्याची जबाबदारी संबंधित जिल्हाधिकारी व तहसिलदार यांची राहिल. (संदर्भ: शासनाच्या महसूल व वन विभागाचे दि.२४/०४/२०१७ रोजीचे परिपत्रक)

११. पोटनिवडणुका असलेल्या ग्रामपंचायतींच्या रिक्त जागे संदर्भात मतदार यादीचा कार्यक्रम सुरु झाल्यानंतर मा. न्यायालयाचे किंवा विभागीय आयुक्त (अपीलासंदर्भात) यांच्या स्तरावरून देण्यात आलेले स्थगिती आदेश प्राप्त झाल्यास,

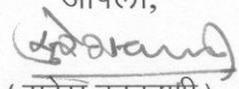
- मा.न्यायालयाचे स्थगिती आदेशास जिल्हाधिकारी यांना त्यांच्या स्तरावर स्थगितीची कार्यवाही करता येईल.
- मात्र विभागीय आयुक्त यांनी त्यांच्याकडे प्रलंबित असलेल्या अनर्हतेच्या प्रकरणांमध्ये निवडणूक कार्यक्रम सुरु झाल्यानंतर कोणत्याही प्रकारे स्थगिती देण्यात येऊ नये.

१२. मतदार यादी कार्यक्रमाच्या टप्प्यावर प्रत्यक्ष निवडणुकीच्या पूर्वतयारीसंदर्भात जिल्ह्याच्या मुख्य कार्यकारी अधिकारी व इतर यंत्रणांशी समन्वय साधून आवश्यक त्या सर्व बाबींची पूर्तता करावी व त्याचा अहवाल तत्परतेने आयोगास ई-मेलद्वारेच सादर करण्यात यावा.

h

१३. मतदार यादीचा कार्यक्रम आयोगाच्या <https://mahasec.maharashtra.gov.in> या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहे.
१४. सदर प्रभागनिहाय मतदार यादीचा कार्यक्रम आयोगाने निर्धारित केलेल्या कालावधीत पूर्ण होईल, याची दक्षता संबंधित जिल्हाधिकारी यांनी घ्यावी.

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

आपला,

(सुरेश काकाणी) २२.०७.२०२६

सोबत: परिशिष्ट

सचिव,
राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र

प्रत:-१. प्रधान सचिव, ग्रामविकास व जलसंधारण विभाग, महाराष्ट्र शासन यांना माहितीसाठी.

वरील मतदार यादी कार्यक्रमात समाविष्ट केलेल्या ग्रामपंचायतीबाबत संबंधित जिल्हाधिकाऱ्यांकडून आपणास अहवाल प्राप्त होताच या ग्रामपंचायतींच्या निवडणुकांसाठी जिल्हाधिकाऱ्यांना आवश्यक ते अनुदान तात्काळ वितरित करण्याची व्यवस्था करावी.

२. प्रधान सचिव, माहिती व तंत्रज्ञान विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांना आवश्यक कार्यवाहीसाठी

३. सर्व विभागीय आयुक्त

यांना कळविण्यात येते की, आपल्याकडे प्रलंबित असलेल्या अनर्हतेच्या प्रकरणांमध्ये

निवडणूक कार्यक्रम सुरु झाल्यानंतर कोणत्याही प्रकारे स्थगिती देण्यात येऊ नये.

४. सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग, महाराष्ट्र शासन यांना माहितीसाठी.

५. संचालक, माहिती व तंत्रज्ञान विभाग, मंत्रालय, मुंबई यांना आवश्यक कार्यवाहीसाठी

६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद (सर्व).

मतदार यादी कार्यक्रमासंदर्भात वर नमूद केल्याप्रमाणे आवश्यक ती सर्व माहिती प्रमाणित करून उपलब्ध करून देण्याचे तसेच जिल्हा व तालुक्याच्या महसूल प्रशासनाशी वेळोवेळी समन्वय साधण्याचे निर्देश उप मुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रा.पं.) यांना देण्यात यावे व या निर्देशांचे त्यांच्याकडून काटेकोरपणे पालन केले जाईल, याची दक्षता घ्यावी.

७. संगणकीकरण शाखा, राज्य निवडणूक आयोग, यांना माहिती व उचित कार्यवाहीसाठी.

८. कक्ष अधिकारी, राज्य निवडणूक आयोग यांना मतदान साहित्याच्या उपलब्धतेसंदर्भात उचित कार्यवाहीसाठी.

९. माहिती व जनसंपर्क अधिकारी, राज्य निवडणूक आयोग यांना उचित कार्यवाहीसाठी.

१०. राज्य निवडणूक आयोगातील निवडणूक कार्यासने.

११. निवड नस्ती.

(परिशिष्ट)

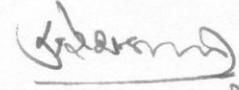
आयोगाचे क्रमांक : रानिआ/ग्रापंनि २०२५/प्र.क्र.०२/का-८, दिनांक २९/०१/२०२६ रोजीच्या आदेशासोबतचे सहपत्र.

ग्रामपंचायतीतील सदस्य/थेट सरपंचाच्या रिक्त जागांच्या पोट निवडणुकांकरिता पारंपारिक पध्दतीने राबविण्यात यावयाचा मतदार यादीचा कार्यक्रम..

मतदार यादी ग्राह्य धरण्याचा दिनांक ०१/०७/२०२५

अ.क्र.	निवडणुकीचा टप्पा	टप्पा सुरु करण्याची / पूर्ण करण्याची तारीख
१	प्रभागनिहाय प्रारूप मतदार यादी प्रसिध्द करण्याचा दिनांक	सोमवार दिनांक १६/०२/२०२६
२	हरकती व सूचना दाखल करण्याचा कालावधी	सोमवार दिनांक १६/०२/२०२६ ते शुक्रवार दिनांक २०/०२/२०२६ पर्यंत
३	प्रभागनिहाय अंतिम मतदार यादी प्रसिध्द करणे.	मंगळवार दिनांक २४/०२/२०२६

मा. राज्य निवडणूक आयुक्त यांच्या आदेशानुसार,

(सुरेश काकाणी)

सचिव,

राज्य निवडणूक आयोग, महाराष्ट्र